

Symposium specjalne:
Oblicza procesu społecznego.
Wokół koncepcji nie-Marksowskiego materializmu historycznego
X Polski Zjazd Filozoficzny
Poznań, 16 września 2015
Collegium Iuridicum Novum, Al. Niepodległości 53
(Aula prof. Ziemińskiego, parter/I piętro)
Godz. 11.15 – 13.45

Symposium jest poświęcone nie-Marksowskiemu materializmowi historycznemu, teorii społecznej sformułowanej przez Leszka Nowaka, a następnie rozwijanej w ramach Poznańskiej Szkoły Metodologicznej. Teoria ta powstała w wyniku krytycznego namysłu nad materializmem historycznym Karola Marksa i stała się podstawą wielu analiz teoretycznych i empirycznych. W szczególności, w ramach nie-Marksowskiego materializmu opracowane zostały m.in.: rozszerzone ujęcie klas społecznych, główne determinanty rozwoju społecznego, wielowymiarowe pojęcie rewolucji i dynamika jej przebiegu, warunki klasowe stabilnego funkcjonowania ustroju demokratycznego, a także relacje i wpływy międzypoleczne. W obszarze aplikacji empirycznych znalazły się m.in.: interpretacja europejskiej linii rozwojowej, rozwój społeczeństwa rosyjskiego, opis imperium Związku Radzieckiego, specyfika rozwoju społeczeństw Europy środkowo-wschodniej po II wojnie światowej, interpretacja rozwoju społeczeństw pozaeuropejskich, opis tendencji rozwojowych współczesnego kapitalizmu.

W obliczu wzrastającej w ostatnich latach dynamiki zjawisk społecznych w wymiarze globalnym – m.in. kryzys ekonomiczny, tzw. „Arabska Wiosna Ludów”, próby utworzenia państwa pan-islamskiego, konflikt na linii Rosja – społeczeństwa zachodnie, coraz wyraźniej uwidacznia się potrzeba systematycznego namysłu nad całością tych zjawisk. Ze względu na systematycznie opracowany język teoretyczny oraz szeroki zakres dotychczasowych interpretacji empirycznych, nie-Marksowski materializm historyczny może stać się efektywną poznawczo podstawą badań nad współczesnymi zjawiskami makrosocječnymi.

Program symposium:

11:15-11:30 - dr Mieszko Ciesielski (IKE UAM): *Oblicza procesu społecznego. Wokół koncepcji nie-Marksowskiego materializmu historycznego. Zagajenie*

11:30-11:50 - prof. dr hab. Waldemar Czajkowski (PG): *Filozofia społeczna Leszka Nowaka w perspektywie historycznej i systematycznej*

11:50-12:10 - Mieszko Ciesielski (IKE UAM): *Nie-Marksowski materializm historyczny jako punkt wyjścia dla teorii przewyżniającej opozycję materializm - idealizm historyczny*

12:10-12:30 - prof. dr hab. Krzysztof Brzechczyn (IF UAM): *Wymiar klasowy vs wymiar cywilizacyjny w nie-Marksowskim materializmie historycznym*

12:30-12:50 dr Maurycy Zajęcki (SWPS, Poznań): *O wyjaśniającej i prognostycznej sile i słabości nie-Marksowskiego materializmu historycznego - uwagi z perspektywy badacza przemian polityczno-społecznych we współczesnej Chińskiej Republice Ludowej*

12:50-13:45: Dyskusja z udziałem prof. Francesco Coniglione (Catania University)

Abstrakty

prof. dr hab. Waldemar Czajkowski: *Filozofia społeczna Leszka Nowaka w perspektywie historycznej i systematycznej*

1. Uwaga wstępna: o miejscu polskiej kultury/filozofii w „drugim” i „trzecim świecie”
2. O polskiej filozofii analitycznej
 - 2.1. różnorodność polskiej filozofii analitycznej: J. Bocheński/J.Salamucha, K. Ajdukiewicz, T. Kotarbiński, O. Lange/L.Nowak
 - 2.2. o tzw. Poznańskiej Szkole Metodologicznej /Jerzy Topolski, Jerzy Kmita, Leszek Nowak/
3. O rozwoju filozofii Leszka Nowaka
 - 3.1. od interpretacji prawniczej do idealizacyjnej teorii nauki
 - 3.2. od idealizacyjnej teorii nauki do dialektyki kategorialnej
 - 3.3. od dialektyki kategorialnej do metafizyki unitarnej
 - 3.4. od dialektyki kategorialnej do nie-Marksowskiego materializmu historycznego
4. O zaletach historiozofii L. Nowaka
 - 4.1. konstrukcja logiczna
 - 4.2. podstawy antropologiczne (uwaga nt. indywidualizmu i holizmu)
 - 4.3. założenia (quasi-)statystyczne
 - 4.4. modele dynamiczne
 - 4.5. materialistyczne ujęcie polityki i kultury
5. O kwestiach wymagających w n-Mmh
 - 5.1. stałość (zakładana przez Leszka Nowaka) „natury ludzkiej” czy jej zmienność
 - 5.2. trzy problemy związane z trychotomią: gospodarka-polityka-kultura
 - 5.3. problem przestrzennego (geograficznego wymiaru historii)

Mieszko Ciesielski: *Nie-Marksowski materializm historyczny jako punkt wyjścia dla teorii przewycięzającej opozycję materializm - idealizm historyczny*

Teoria nie-Marksowskiego materializmu historycznego głównych determinant rozwoju społecznego upatruje w czynnikach materialistycznych – dysponowanie materialnymi środkami produkcji, przymusu oraz indoktrynacji. Wymiar ideowy procesu społecznego uznany jest jako uboczny i korygujący jedynie zasadnicze zależności rozwojowe. W referacie postawiony zostanie postulat przewycięzienia radykalnie materialistycznej wizji procesu społecznego i uczynienia z omawianej teorii ujęcia integrującego, doceniającego w równym stopniu determinanty materialistyczne oraz idealistyczne.

Krzysztof Brzechczyn: *Wymiar klasowy vs wymiar cywilizacyjny w nie-Marksowskim materializmie historycznym*

Celem referatu jest podsumowanie dotychczasowych konceptualizacji wymiaru cywilizacyjnego w nie-Marksowskim materializmie historycznym oraz wzbogacenie tej koncepcji o pojęcia równowagi oraz nierównowagi ekologicznej. W drugiej części referatu badam wpływ tych stanów na upowszechnienie się określonych typów struktur klasowych. Rozważania te zostaną zilustrowane opisem zapaści ekologicznej cywilizacji Majów w okresie przedkolumbijskim.

Maurycy Zajęcki: *O wyjaśniającej i prognostycznej sile i słabości nie-Marksowskiego materializmu historycznego - uwagi z perspektywy badacza przemian polityczno-społecznych we współczesnej Chińskiej Republice Ludowej*

Nie-Marksowski materializm historyczny posiada niewątpliwe zalety ogólnoteoretyczne: pozwala w jednorodnym języku opisywać szerokie spektrum historycznych i współczesnych przemian polityczno-społecznych. Posiada też niewątpliwą zaletę praktyczną: na gruncie tej teorii udało się trafnie prognozować upadek realnego socjalizmu w ZSRR. Rodzi się jednak pytanie na ile n-Mmh jest teorią uniwersalną (w wyjaśnianiu i prognozowaniu), a na ile jest to teoria skrojona pod *casus* rozwoju i upadku socjalizmu w ZSRR i krajach satelickich. W obu przypadkach (wyjaśnianie i prognozowanie) badacze chcieliby przetestować teorię na większej próbie. Z tego punktu widzenia idealnym "laboratorium" są przemiany w Chińskiej Republice Ludowej. Teoria n-Mmh może wykazać tu swe przewagi (lub słabości) zarówno w warstwie wyjaśniania zjawisk społecznych jak i ich prognozowania. W krótkim wystąpieniu chcę wskazać na dotychczasowe próby i naszkicować możliwe dalsze kierunki badań, celem których byłoby przetestowanie mocy eksplanacyjnej i mocy prognostycznej n-Mmh na polu studiów sinologiczno-politologicznych.